

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів
України щодо проведення судово-психіатричної експертизи
в адміністративному провадженні»

1. Мета

Метою прийняття проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проведення судово-психіатричної експертизи в адміністративному провадженні» (далі – проєкт Закону) є приведення законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів у частині забезпечення недопущення необґрунтованого поміщення осіб, щодо яких розглядаються справи про адміністративні правопорушення, до медичних закладів для проведення судово-психіатричної експертизи.

Зокрема, потребують конкретизації положення Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) щодо порядку та підстав призначення судово-психіатричної експертизи.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

На сьогодні нормами КУпАП не визначено порядок та підстави проведення судово-психіатричної експертизи, що стало підставою прийняття рішення Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ) за результатами розгляду справи «Заїченко проти України (№ 2)» (заява № 45797/09) на користь заявника.

Так, у рішенні ЄСПЛ у вказаній справі наголошується на тому, що жодне позбавлення свободи особи, яка вважається психічно хворою, не може розглядатися як таке, що відповідає підпункту «е» пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), якщо воно було призначене без висновку медичного експерта. Це правило є застосовним навіть тоді, якщо метою тримання заявника є саме отримання медичного висновку. У термінових випадках або у випадках, коли особу затримано внаслідок агресивної поведінки, прийнятним може бути отримання такого висновку одразу після затримання. В усіх інших випадках необхідною є попередня консультація з лікарем.

Також ЄСПЛ у зазначеній вище справі вказує, що єдиною підставою поміщення заявника до психіатричної лікарні були сумніви судді щодо його стану психічного здоров'я, у зв'язку з чим суддя призначив стаціонарну психіатричну експертизу заявника, що означало поміщення його до психіатричної лікарні на строк до 30 діб, без отримання попереднього медичного висновку та за відсутності у матеріалах справи будь-яких медичних або інших документів, які обумовлювали б таке рішення.

ЄСПЛ у своєму висновку зазначив про існування прогалини у відповідному національному законодавстві, що стосується проведення судово-психіатричної експертизи в межах адміністративного провадження, та фактично відсутності врегулювання цього питання, що спричинило порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Таким чином, положення проєкту Закону насамперед спрямовані саме на недопущення безпідставного призначення судово-психіатричної експертизи, а також поміщення до психіатричної лікарні особи, яка притягається до адміністративної

СЕД АСКОД
Міністерство юстиції України
№ 6267/10135-4-25/11.1.2 від 16.01.2026
Підписувач Сугак Людмила Петрівна
Сертифікат 382367105294AF9704000000F08B0100F0112304
Дійсний з 02.07.2025 10:11:05 по 02.07.2026 10:11:05

відповідальності, та, як наслідок, порушення законних прав такої особи, на чому наголошував ЄСПЛ у вказаному рішенні.

3. Основні положення проєкту акта

Проєкт Закону спрямований на впровадження чіткої процедури призначення судово-психіатричної експертизи на підставі достатніх даних та забезпечення дотримання прав людини відповідно до міжнародних стандартів.

Так, проєктом Закону пропонується доповнити КУпАП новою статтею 280¹, якою передбачити, що у разі наявності достатніх даних про те, що особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, могла перебувати у стані неосудності під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності, орган (посадова особа), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, призначає судово-психіатричну експертизу за згодою або клопотанням особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, або її законного представника. У разі ненадання такої згоди протокол про адміністративне правопорушення разом з матеріалами справи для подальшого розгляду та прийняття рішення невідкладно, але не пізніше 24 годин, надсилається органом (посадовою особою) до суду.

При цьому в разі необхідності за наявності достатніх підстав суд (суддя) може призначити судово-психіатричну експертизу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності без її згоди.

У зв'язку з цим призначення судово-психіатричної експертизи без згоди особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, можливе лише за рішенням суду, яке ґрунтується на підставі достатніх даних.

Достатніми даними відповідно до проєкту Закону визначаються видані закладами з надання психіатричної допомоги або лікарями-психіатрами документи, що підтверджують відомості про надання особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, психіатричної допомоги та/або про те, що поведінка особи під час або після вчинення протиправної дії чи бездіяльності, яка була або є неадекватною (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

Крім того, з метою уніфікації понять «неосудність», що містяться у КУпАП та Кримінальному кодексі України та які за своїм змістом визначено по-різному, проєктом Закону передбачається внесення відповідних змін до статті 19 Кримінального кодексу України в частині визначення поняття «неосудність».

З урахуванням положень статей 6, 12 Закону України «Про судову експертизу» проєктом Закону також передбачені зміни до статті 273 КУпАП з метою додаткового закріплення та уточнення відповідних обов'язків експерта, зокрема, щодо можливості проведення експертизи за місцезнаходженням об'єкта.

З метою забезпечення проведення судово-психіатричної експертизи в адміністративному провадженні Прикінцевими положеннями проєкту Закону передбачено внесення зміни до статті 7¹ Закону України «Про судову експертизу», відповідно до якої підставою проведення судової експертизи також буде рішення

органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

4. Правові аспекти

Конституція України;

КУпАП;

Кримінальний кодекс України;

Закон України «Про судову експертизу».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребує фінансування з державного чи місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект Закону не потребує проведення публічних консультацій з громадськістю.

Проект Закону не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної.

Проект Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності та на розгляд Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій не надсилався.

7. Оцінка відповідності

У проекті Закону відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Проект Закону відповідає Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини.

8. Прогноз результатів

Прийняття Закону забезпечить приведення законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів у частині забезпечення недопущення необґрунтованого поміщення осіб, щодо яких розглядаються справи про адміністративні правопорушення, до медичних закладів для проведення судово-психіатричної експертизи.

**Заступник Міністра юстиції України
з питань європейської інтеграції**

Людмила СУГАК